

Penticostalii în secolul XXI

Identitate, convingeri, practici

editori: Corneliu Constantineanu
& Christopher J. Scobie

Traducere de Ciprian Gheorghe-Luca

Cuprins

- Contributori | 9
- 1 Introducere | 11
Corneliu Constantineanu și Christopher J. Scobie
 - 2 Identitatea pentecostală | 27
Veli-Matti Kärkkäinen
 - 3 Câteva elemente de hermeneutică, în tradiția pentecostală | 47
Roger Stronstad
 - 4 Sacrament sau rânduială? O abordare pentecostală a unei probleme controversate | 77
Jean-Daniel Plüss
 - 5 Către o perspectivă pentecostală asupra mântuirii | 95
Edmund J. Rybarczyk
 - 6 Cum, de ce și când ar trebui să fie botezat cineva? Care este legătura dintre botez și mântuire? | 117
Glenn Balfour
 - 7 Botezul cu Duhul Sfânt | 135
Frank D. Macchia
 - 8 Darurile Duhului Sfânt | 149
Keith Warrington
 - 9 Biserica¹⁷¹
Cecil M. Robeck jr
 - 10 Un proiect pentecostal de discipolat | 191
Christopher J. Scobie
 - 11 Împlinirea făgăduinței lui Dumnezeu în Împăratul care Se va întoarce curând | 217
Van Johnson
 - 12 Pentecostalism și ecumenism | 241
Amos Yong
 - 13 Motivațiile teologice ale lucrării pentecostale de misiune | 281
Wonsuk Ma
 - 14 Misiune, educație și implicare publică | 301
Corneliu Constantineanu

Identitatea penticostală

Veli-Matti Kärkkäinen

Introducere

CA RĂSPUNS LA ÎNTREBAREA pe care și-a pus-o cu privire la noțiunea de „timp”, Sfântul Augustin făcea faimoasa afirmație că, dacă nu-l întreabă nimeni, știe ce este „timpul”, dar dacă cineva îi cere să-l definească, nu știe cum să o facă (cartea 11 din *Confesiunile sale*). Mă întreb dacă nu stau la fel lucrurile și în problema definirii identității penticostale. Desigur, ceilalți creștini intuiesc destul de bine ce este penticostalismul – în ciuda multor concepții greșite! Cu toate acestea, dacă li s-ar cere o definiție, s-ar putea să fie depășiți. Și nu doar atât, dar mi se pare că e posibil ca majoritatea penticostalilor să aibă aceeași dilemă. Orice penticostal (bănuiesc!) are o idee destul de clară despre ceea ce înseamnă să fii penticostal. Cu toate acestea, dacă întrebi ce este penticostalismul – dincolo de arhicunoscutul „botez cu Duhul Sfânt” și de „charisme” – s-ar putea să nu fie prea pregătit să răspundă, mai cu seamă în vremurile noastre, când sunt o mulțime de alți creștini care vorbesc asemănător despre botezul Duhului și în a căror viață se pare că darurile charismatice sunt la lucru.¹

Prin urmare, problema identității penticostale nu este una simplă. Ea este complexă și include diverse fațete și puncte de vedere. În același timp, este o temă crucială, deoarece are implicații atât pentru viața

¹ Gândiți-vă doar la vasta și largă mișcare charismatică romano-catolică, a cărei componentă, cu peste 100 de milioane de adepți, o depășește pe cea a oricărei confesiuni protestante!

spirituală a penticostalilor, cât și pentru percepția celorlalți creștini cu privire la trăsăturile distinctive ale acestei familii creștine mai tinere.

În lucrarea de față², voi încerca mai întâi să definesc penticostalismul în lumina spiritualității sale distinctive. Ulterior, pentru a fi mai specific despre ce fel de spiritualitate distinctivă este vorba, voi aprofunda tema „Evangheliei depline”, esența cristocentrismului în credință și spiritualitate. Urmează o privire asupra importanței serviciului de închinare pentru înțelegerea identității penticostale: și anume, faptul că în liturghie, rugăciuni și laude, în care Cristos este întâlnit prin Duhul Sfânt, se manifestă spiritualitatea distinctă penticostală. În cele din urmă, înainte de o scurtă concluzie, concepția penticostală despre Duhul Sfânt și botezul Duhului Sfânt în vederea identității au parte de o tratare condensată.

Spiritualitatea penticostală ca element principal pentru definirea identității penticostale

Deși nu există o definiție uniformă a penticostalismului, o orientare utilă pentru acest subiect complex este oferită de terminologia adoptată de *The New International Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements* [Noul Dicționar Internațional al Mișcărilor Penticostale și Charismatice],³ cea mai cunoscută și autorizată sursă de cunoștințe despre penticostalism. Tipologia acestuia îl împarte în trei categorii interdependente. Prima categorie este reprezentată de confesiunile „penticostale (clasice)”, cum ar fi Assemblies of God sau Foursquare Gospel, care își datorează existența faimoasei treziri de pe strada Azusa din Los Angeles, California, în 1906 (și din Topeka, Kansas, cu câțiva ani mai devreme). Majoritatea mișcărilor penticostale europene – dintre care multe, în special în fosta Europă de Est, sunt cunoscute sub nomenclatura de „Biserica Apostolică” – aparțin primei categorii, chiar și atunci când lipsește o legătură directă cu respectivele treziri americane. (Țara mea natală, Finlanda, servește drept ilustrație: rădăcinile și nașterea bisericii penticostale de aici sunt independente de organisme penticostale americane, în sensul că mișcarea, la fel ca în alte țări

nordice, a fost înființată de lideri locali, și nu de lideri internaționali; totuși, inspirația și impulsul au venit din contactele cu penticostalii de la strada Azusa). A doua categorie este cea a „mișcărilor charismatice”, mișcări spirituale de tip penticostal în cadrul bisericilor tradiționale (cea mai mare dintre acestea fiind reînnoirea charismatică romano-catolică). A treia categorie este cea a mișcărilor „neo-charismatice”, cele mai notabile dintre acestea fiind Vineyard Fellowship din Statele Unite, African Initiated Churches (bisericele inițiate din Africa – n.tr.) și mișcarea China House Church (biserica de casă din China – n.tr), precum și nenumărate alte biserici și grupuri independente din întreaga lume. Din punct de vedere numeric, mișcările charismatice (aproximativ 200 de milioane) și neo-charismatice (200–300 de milioane) depășesc cu mult numărul penticostalilor clasici (75–125 de milioane).

Chiar și după această clarificare a diferitelor categorii aflate sub nomenclatura „penticostali-charismatici”, există multă diversitate în cadrul fiecărei categorii, inclusiv a primei. Diversitatea din cadrul „penticostalismului” mondial ține de două dimensiuni: cea culturală și cea teologico-ecumenică. Penticostalismul, spre deosebire de orice altă mișcare religioasă contemporană, s-a răspândit de-a lungul majorității culturilor, barierele lingvistice și locațiilor sociale.⁴ Diversitatea teologică și ecumenică ține de acest fapt, ceea ce înseamnă pur și simplu că există mai multe penticostalismuri mai mult sau mai puțin distincte. Așadar, ar fi corect să se vorbească de penticostalismuri (la plural), dar, de dragul simplității, se preferă de obicei singularul. Cât de diferită este, de exemplu, în ceea ce privește etosul, manifestarea și, într-o anumită măsură, teologia, Biserica Yoido Full Gospel din Seul, Coreea (cea mai mare biserică din lume, cu peste un milion de membri), de bisericile penticostale afro-americane (de culoare) din sudul SUA, și cât de diferite sunt amândouă acestea de micile adunări penticostale din orice țară europeană, și așa mai departe. Chiar și în ceea ce privește penticostalismul din Europa, există diferențe uriașe între, să zicem, Biserica Penticostală din Finlanda (țara mea natală), care are puternice influențe din tradițiile luterană și ortodox-răsăriteană, mișcările penticostale britanice (Assemblies of God și Elim), care sunt profund îndatorate influențelor americane, și, să zicem, mișcările penticostale din România (cu cel mai mare număr de aderenți din toate

² Această lucrare se bazează în mare măsură pe publicațiile mele anterioare și împrumută din ele. Vezi Kärkkäinen, „Free Churches, Ecumenism and Pentecostalism”; Kärkkäinen, „Identity and Plurality”; Kärkkäinen, „Pentecostalism and Pentecostal Theology in the Third Millennium”.

³ Burgess și van der Maas, ed., *The New International Dictionary of Pentecostal and*

⁴ Diversitatea este bine documentată. Pentru o relatare actualizată, a se vedea, de exemplu, listele statistice anuale din numărul din ianuarie al *International Bulletin*

țările europene), care se află într-un mediu ortodox și reformat. Și așa mai departe.

Cu alte cuvinte, întrebarea despre ceea ce anume este penticostalismul -- ce constituie identitatea sa -- este una notorie și dificilă.⁵ Există o serie de motive pentru această dificultate, altele decât cele menționate mai sus. Spre deosebire de, să zicem, luteranism sau romano-catolicism, identitatea penticostală nu se bazează pe creduri sau pe o istorie comună. Acest lucru nu înseamnă că penticostalii nu au declarații de credință scrise. Ba da, au. Cu toate acestea, chiar și cele mai vechi sunt foarte tinere în comparație cu bisericile tradiționale și sunt mult mai puțin detaliate în prevederile lor. Nici identitatea penticostală nu se poate baza pe structurile eclesiastice, deoarece se poate găsi un întreg repertoriu al acestora, de la modelele cele mai autonome de biserică locală (Scandinavia), la cele congregaționaliste (Europa continentală și Anglia), la modelul prezbiterian (penticostalii albi din SUA), la modelul episcopal (penticostalii negri din SUA și din alte părți) și la alte tipuri.

În consecință, majoritatea cercetătorilor-teologi ai penticostalismului preferă în prezent un criteriu de identitate centrat mai degrabă pe spiritualitate decât pe istorie, declarații de credință sau structuri bisericesti.⁶ Ca să fiu mai precis: cea mai distinctivă trăsătură a penticostalismului este spiritualitatea charismatică centrată pe Cristos, născută din modelul clasic al „Evangheliei depline”,⁷ conform căreia Isus este perceput ca Mântuitor, Sfințitor, Vindecător, Botezător cu Duhul Sfânt

⁵ Kärkkäinen, „Free Churches, Ecumenism, and Pentecostalism”.

⁶ Albrecht vorbește despre o „spiritualitate subiacentă sau de bază” în diferitele tipuri de penticostalism. A se vedea Albrecht, *Rites in the Spirit*, p. 28. Harvey Cox, observatorul avizat al penticostalismului de la Universitatea Harvard, are o idee semnificativă atunci când afirmă că penticostalii au un mod distinctiv de a construi realitatea și că acest lucru le-a influențat înțelegerea misiunii și a preocupărilor sociale. Cox susține că în centrul mișcării penticostale se află o restaurare a ceea ce s-ar putea numi „spiritualitate primordială”. A se vedea Cox, *Fire from Heaven*, p. 81. Cox vorbește, de asemenea, despre „pietate primordială”. *Ibid.*, p. 99 și de „speranță primordială”, în legătură cu spiritualitatea penticostală distinctivă. *Ibid.*, p. 111–122.

⁷ Sîntagma „evanghelie deplină” (eng. „full gospel” – n.tr.) provine din penticostalismul american, în care, în jurul anilor 1940, a apărut o mișcare influentă sub această nomenclatură, în special printre oamenii de afaceri creștini, dar nu numai. Cu toate acestea, nomenclatura respectivă are o atestare mult mai largă în istoria penticostală. Rădăcinile sale se întind până la începuturile penticostalismului, când au apărut mișcări precum Foursquare Gospel. Acea mișcare clasică (care în prezent este cunoscută la nivel mondial sub numele de International Church

și Rege care Se va întoarce în curând.⁸ Spiritualitatea este, astfel, cheia „definirii” identității penticostale.

Walter J. Hollenweger, cel mai cunoscut analist al penticostalismului, a insistat timp de decenii asupra acestei spiritualității ca fiind cea mai distinctivă trăsătură a penticostalismului. Spre deosebire de mulți, el susține că primii ani ai mișcării, care au fost caracterizați de experiențe spirituale intense și de daruri charismatice, nu trebuie neapărat considerați „copilăria” mișcării, pe care aceasta ar trebui să o depășească, ci mai degrabă perioada definitivă de formare a identității. Primul deceniu al mișcării, spune Hollenweger, formează inima, și nu copilăria, spiritualității penticostale. Caracteristici precum oralitatea liturghiei, narativitatea teologiei și a mărturiei, participarea maximă la nivel de reflecție, rugăciune și luare de decizii într-o comunitate caracterizată prin incluziune și reconciliere, includerea viselor și viziunilor în formele personale și publice de închinare, precum și o înțelegere holistică a relației trup-minte, reflectată în lucrarea de vindecare prin rugăciune -- toate acestea au fost formative încă la începutul mișcării.⁹ Astfel, pentru Hollenweger, penticostalismul reprezintă o mișcare religioasă *sui generis*, „o nouă confesiune”, care nu poate fi redusă la fundamentalism, evangheliism sau chiar la protestantismul ca atare.¹⁰ Ea a fost creată nu printr-o analiză rațională a teologiei, ci printr-o revărsare spontană a Duhului Sfânt. Experiența a fost prima, apoi a venit doctrina. Acest lucru a fost bine surprins în declarația numită „Esența penticostalismului”, care a încercat să definească identitatea de bază a penticostalismului:

Este conștientizarea și experimentarea personală și directă a locuirii Duhului Sfânt prin care Cristosul înviat și glorificat este revelat, iar credinciosul este împuternicit să mărturisească și să se închine cu abundența vieții, așa cum este descrisă în Faptele apostolilor și în epistole. Experiența penticostală nu este un țel care trebuie atins, nu este un loc în care să stai, ci o ușă prin care să intri într-o mai mare plinătate a vieții în Duhul Sfânt. Este un eveniment care devine un

început să vorbească despre nucleul predicării și credinței penticostale în termenii „Evangheliei depline”, așa cum a fost prezentată mai sus.

⁸ Pentru un studiu definitiv al principalelor lătmotive ale „Evangheliei depline”, vezi Dayton, *Theological Roots of Pentecostalism*.

⁹ Hollenweger, *The Pentecostals*, p. 551; Hollenweger, *After Twenty Years' Research on Pentecostalism*, p. 6; Land, *Spiritualitate penticostală*, cap. 1.

mod de viață în care își au locul manifestările adesea charismatice. Caracteristic acestui mod de viață este dragostea pentru Cuvântul lui Dumnezeu, fervoarea în rugăciune și în mărturie în lume și pentru lume și preocuparea de a trăi prin puterea Duhului Sfânt.¹¹

O altă modalitate de a formula importanța spiritualității pentru identitatea penticostală vizează, ca punct de referință, hermeneutica penticostală distinctivă. Teologul penticostal american Kenneth J. Archer face acest lucru, vorbind despre „Povestirea penticostală ca tradiție narativă hermeneutică”:

Comunitatea penticostală este o tradiție narativă distinctă și coerentă în cadrul creștinismului. Comunitățile penticostale sunt legate între ele de experiențele lor charismatice și de povestea lor comună. Tradiția narativă penticostală este o întruchipare a metanarațiunii creștine. Cu toate acestea, deoarece comunitatea penticostală se înțelege pe sine ca fiind o mișcare de restaurare, aceasta a susținut că este cea mai bună reprezentare sau întruchipare a creștinismului în lumea de astăzi. Acest lucru poate suna triumfalist; totuși, penticostalii, ca toate tradițiile narrative restauratoare ale creștinismului, doresc să fie atât o continuare autentică a creștinismului nou-testamentar, cât și o reprezentare fidelă a creștinismului nou-testamentar în societățile actuale în care există. Bineînțeles, înțelegerea a ceea ce a fost și ar trebui să fie creștinismul nou-testamentar se bazează pe o înțelegere penticostală. Raționamentul moral, care include interpretarea biblico-teologică, este contextualizat în tradiția narativă a comunității penticostale. Penticostalii se vor implica în studierea Scripturii, vor face teologie și vor reflecta asupra realității din contextul propriilor comunități contextualizate și al tradiției lor narrative.¹²

„Evanghelia deplină”: o spiritualitate centrată pe Cristos

Contrar presupunerilor comune, deci, centrul spiritualității și teologiei penticostale nu este Duhul Sfânt, ci mai degrabă Isus Cristos. Da, penticostalilor le place să vorbească despre Duhul Sfânt și să evidențieze lucrarea Duhului Sfânt în viața personală și în biserică. Cu toate acestea, Duhul Sfânt nu este centrul mesajului sau al predicării lor, așa cum nu a fost nici cel al creștinilor din Noul Testament: primii adepți ai lui Cristos

¹¹ Kärkkäinen, *Spiritus ubi vult spirat*, p. 50–51.

¹² Archer, *Pentecostal Story*, p. 40–42.

nu au ieșit să-L propovăduiască pe Duhul Sfânt ca Mântuitor și Domn, ci pe Isus Cristos. Prin urmare, penticostalismul este, în primul rând, o mișcare centrată pe Cristos.¹³ Dacă participați la o adunare a unei biserici penticostale, veți auzi numele lui Isus de nenumărate ori, în rugăciuni, cântări și predici; „Duhul Sfânt” este menționat mult mai rar.

Este exact ceea ce a susținut Donald Dayton, în lucrarea sa de referință *Theological Roots of Pentecostalism* [Rădăcinile teologice ale penticostalismului].¹⁴ Potrivit acestuia, penticostalii ar trebui să se înțeleagă pe ei înșiși prin intermediul unei paradigme care implică mai mulți factori teologici. Cei patru pe care îi identifică el au fost prezenți într-o formă ușor diferită în mișcarea americană wesleyană/Holiness din secolul al XIX-lea, dar au fost reconfigurați în gândirea penticostală și folosiți într-un mod puternic în forma în care i-a popularizat Aimee Semple McPherson, fondatoarea Foursquare Gospel, unul dintre cele mai vechi și mai mari organisme penticostale: Isus a fost înțeleș ca fiind Mântuitor, Botezător în Duhul Sfânt, Vindecător divin și Rege care vine. La acestea s-a adăugat încă un aspect, înrădăcinat în Mișcările de Sfințenie din care a provenit penticostalismul și, în consecință, penticostalii au fost cunoscuți ca fiind creștini ai „Evangheliei depline”. Această Evanghelia deplină era alcătuită din cinci laitmotive teologice:

1. Îndreptățirea prin credința în Cristos,
2. Sfințirea prin credință, ca o a doua lucrare definitivă a harului,
3. Vindecarea trupului, așa cum este prevăzut pentru toți în ispășire,
4. Revenirea premilenară a lui Cristos,
5. Botezul cu Duhul Sfânt, evidențiat prin vorbirea în limbi.

O privire asupra oricărui manual doctrinar penticostal arată că patru sau cinci dintre aceste laitmotive se află în centrul evoluțiilor teologice (care, la rândul lor, ar trebui să reflecte în mod autentic spiritualitatea subiacentă). Cu toate acestea, ca orice mișcare, penticostalismul folosește categoriile Evangheliei încincite într-un mod creativ și nu întotdeauna constant. În mod obișnuit, trăsăturile distinctivă — în special botezul și charismele Duhului, vindecarea și eschatologia — sunt tratate

¹³ Pentru o bună prezentare a temelor și orientărilor importante din spiritualitatea penticostală, vezi Spittler, „Spirituality, Pentecostal and Charismatic”. În trecut, o modalitate tipică de a-i respinge pe penticostali în termenii teoriei deprivării era norma printre sociologii religiei, deseori cu puține sau deloc cunoștințe directe despre mișcarea în sine. Pentru o discuție critică echilibrată, a se vedea Miller, „Pentecostalism as a Social Movement”.

¹⁴ Dayton, *Theological Roots of Pentecostalism*.

separat.¹⁵ Justificarea prin credință este fie asumată, fie menționată în treacăt, cu excepția acelor mișcări penticostale — cum ar fi cea din țara mea natală, Finlanda, o țară predominant luterană — unde aceasta face parte din una dintre doctrinele-cheie apropiate.¹⁶ Sfințenia este un alt subiect, dezbătut pe scară largă în rândul penticostalilor timpurii (în funcție de relația lor cu mișcările de sfințenie wesleyene precedente),¹⁷ care fie este considerat de la sine înțeles (în strânsă legătură cu soteriologia în două etape tipic protestantă, ca pas următor îndreptățirii)¹⁸, fie este tratat separat. Să luăm, de exemplu, cartea recent publicată de penticostalii britanici, intitulată *Pentecostal Perspectives* [Perspective penticostale].¹⁹ Există capitole despre botezul cu Duhul Sfânt, eschatologie, precum și despre vindecare și exorcizare. Subiectele îndreptățirii și sfințirii nu sunt tratate, deși sunt presupuse. Interesant este faptul că un capitol despre revelație și Biblie își are propriul loc, reflectând accentul puternic pus pe autoritatea biblică în rândul penticostalilor, legat de relația strânsă cu mișcarea fundamentalistă din primele decenii (care, în mod ironic, se opune, de altfel, spiritualității charismatice de bază a penticostalismului).²⁰

Așadar, dacă în centrul penticostalismului se află mai degrabă cristologia decât pneumatologia, trebuie să spunem că critica des întâlnită a mișcării, cum că ar fi o entuziastă „mișcare a Duhului”, nu este corectă. Mai degrabă, spiritualitatea penticostală este încorporată și ancorată într-o întâlnire cu Cristos, așa cum Cristos este descris în rolul Său multiplu de Mântuitor, Sfințitor, Botezător cu Duh, Vindecător al trupului și Împărat care vine în curând. Întâlnirea cu Cristos se produce prin puterea Duhului Sfânt.

Sunt, desigur, conștient că uneori termenul „Evanghelie deplină” este folosit de penticostali într-un mod care se apropie de ideologie,

¹⁵ Un bun exemplu este manualul penticostal utilizat pe scară largă în Statele Unite, scris de doi teologi Foursquare de frunte. A se vedea Duffield și Van Cleave, *Foundations of Pentecostal Theology*.

¹⁶ Kuosmanen, *Raamatun opetuksia*, 88–96; Viksten, Mauri, *Terveen opin pääpiirteitä*, p. 70–74.

¹⁷ A se vedea Dayton, *Theological Roots of Pentecostalism*, capitolele 2 și 3.

¹⁸ Pentru o orientare de bază a soteriologiei penticostale, vezi Hollenweger, „Pentecostalism: Origins and Developments Worldwide”, cap. 19.

¹⁹ A se vedea Warrington, *Pentecostal Perspectives*.

²⁰ Pentru o analiză lămuritoare a relației incomode dintre penticostalism și fundamentalism, vezi Sheppard, *Pentecostalism and the Hermeneutics of Dispensationalism*,

ceea ce implică faptul că Evanghelia altor biserici nu este la fel de „deplină” sau de completă. Deși acest tip de critică implicită a fost, fără îndoială, în mintea celor care au inventat termenul, în cel mai bun sens teologic al său, acesta este mai degrabă o încercare de a identifica elementele de bază ale unei Evanghelii biblice. Ca atare, trebuie să fie perceput atât ca o autoidentificare legitimă, cât și ca un apel către alte biserici, ca acestea să acorde atenție lucrurilor pe care penticostalii le consideră părți uitate sau pierdute ale Evangheliei.

Până acum, modul în care am analizat temele centrale ale spiritualității penticostale a reflectat puternic rădăcinile euro-americane. Nu se poate nega faptul că strada Azusa²¹ și, prin urmare, influența americană a fost determinantă în nașterea penticostalismului, chiar și atunci când contribuțiile negrilor (afro-americani) sunt recunoscute în mod corespunzător. Cu toate acestea, este, de asemenea, adevărat că diferitele penticostalismuri din lume — așa cum s-a stabilit mai sus, este necesar să se vorbească la plural din cauza diversității absolute a penticostalismului²² — reprezintă mișcări spirituale semnificativ diferite, dar nu total străine, de contrapărțile lor occidentale. În timp ce penticostalismuri indigene și locale înfloresc în întreaga lume, mai sunt încă multe de făcut în ceea ce privește înregistrarea relației lor, pe de o parte, cu rădăcinile mișcării și, pe de altă parte, a modurilor în care critică și extind penticostalismul.²³

²¹ Pentru o relatare autorizată, vezi *Azusa Street* a lui Robeck. Această carte este primul rod al unui proiect de studiu masiv și meticolos, despre originile penticostalismului în California de Sud și nu numai.

²² Pentru o discuție recentă a penticostalismelor globale emergente, vezi Anderson și Hollenweger, *Pentecostals after a Century*. Rețineți afirmația lui C. M. Robeck: „Penticostalii sunt multiculturali ... dacă nu pentru alt motiv, pentru acela că se găsesc în întreaga lume”, susține el și, prin urmare, el, printre alții, sugerează că trebuie să vorbim de penticostalismuri mai degrabă decât de un penticostalism (ca fenomen unic). Robeck, *Taking Stock of Pentecostalism*, p. 45.

²³ Pentru un bun început, vezi Anderson, *An Introduction to Pentecostalism*. Principala provocare cu care se confruntă analiștii teologici ai penticostalismului este faptul că, în ciuda creșterii rapide a teologiei academice și a teologilor în ultimele două sau trei decenii, încă o mare parte din spiritualitatea penticostală există în forme orale sau în alte forme nediscursive, în special din primii ani de formare și din tradițiile din afara Occidentului. Comentariul lui J. Hollenweger este totuși un memento sănătos pentru noi: Luat în serios, acesta oferă o posibilitate reală de a descoperi o metodologie a teologiei într-o cultură orală în care mediul de comunicare este - la fel ca în timpurile biblice - nu definiția, ci descrierea; nu afirmația, ci povestea; nu doctrina, ci mărturia. Oricine neagă faptul că se poate face teolo-

„Întâlnirea cu Domnul”: un profil al serviciului de închinare penticostal²⁴

Am stabilit până acum că, în esența sa, penticostalismul poate fi definit în termenii unei spiritualități centrate pe Cristos și că o modalitate importantă prin care penticostalii caută să se întâlnească cu Cristos este serviciul de închinare. Haideti să aprofundăm analiza spiritualității penticostale prin examinarea importanței liturghiei și a închinării. În cuvintele cercetătorului spiritualității și ritualului penticostal Daniel Albrecht,

Într-un sens foarte real, slujbele de duminică al ... bisericilor [penticostale] sunt concepute pentru a oferi contextul unei întâlniri mistice, o experiență a divinului. Această întâlnire este mediată de sentimentul prezenței divine imediate. Ritualurile primare de închinare și altar/răspuns sunt structurate în mod special pentru a-i sensibiliza pe enoriași la prezența divinului și pentru a stimula experiența conștientă a lui Dumnezeu. ... Gesturile, acțiunile rituale și simbolurile, toate funcționează în acest context pentru a vorbi despre prezența manifestată.²⁵

Pentru penticostali, centralitatea serviciului de închinare ca loc de întâlnire cu Domnul nu este știrbită de faptul evident că formele sale variază foarte mult din motive culturale și istorice. Deși încă la începuturile mișcării, chiar și în Statele Unite și în Europa, iar în prezent în numeroase biserici din Sudul global, sunt des întâlnite modele de închinare foarte charismatice, nestructurate și entuziaste, majoritatea liturghiilor din Nordul global (în Europa și Statele Unite, în special în prima) diferă astăzi foarte puțin de alte stiluri protestante și evanghelice. Un vizitator la un serviciu de închinare tipic penticostal, într-o duminică dimineața, în țara mea natală, nu vede neapărat o mare diferență față de serviciile din alte biserici libere, să zicem, baptiste sau metodiste. Trebuie adăugat, totuși, că, în esența sa, spiritualitatea și închinarea penticostală are trăsături „fizice” și „kinestezice”, în care ridicarea mâinilor, mișcarea corpului, atingerea (de exemplu, pe fruntea

teologică. Modul nostru de a face teologie este o formă părintoasă din punct de vedere cultural (dar neapărat necesară, în cultura noastră!). Există și alte forme la fel de relevante de a face teologie. Penticostalismul oferă materii prime și elemente pentru o astfel de metodologie alternativă”. Hollenweger, „Charisma și *Oikumene*”, p. 332–333.

²⁴ Această secțiune este preluată în principal din lucrarea mea „Encountering Christ

bolnavului, la rugăciunea pentru vindecare) și altele similare comunică ceea ce tradiția catolică ar numi „principiu sacramental” (că divinul se arată în corporal sau fizic) și ceea ce, în sens teologic mai larg, ar putea fi numit „principiu al materializării”. Întregul trup, nu doar mintea, ia parte la întâlnirea cu Domnul. Altfel spus, pentru penticostali, „închinarea” este un alt fel de a spune „prezența lui Dumnezeu”.²⁵

Aferentă centralității tângirii de a se întâlni cu Domnul este centralitatea experienței spirituale.²⁶ Deși *experiența* este un termen cu puternice conotații în teologia contemporană, este imposibil să înțelegem spiritualitatea penticostală și Evanghelia deplină în afara acestei categorii. În altă parte, am susținut recent că serviciul de închinare cu componenta lui esențială, și anume speranța întâlnirii cu divinul, este principiul structurant al spiritualității penticostale:

Evident, accentul pus pe experiență poate duce uneori la o accentuare excesivă a emotivității. Cu toate acestea, rămâne totuși valabil că, chiar și pentru a începe să înțelegem această tradiție spirituală, este esențial să vorbim despre experiență. ... Spontaneitatea și deschiderea față de călăuzirea Duhului caracterizează viața bisericii. Chiar și acolo unde se planifică servicii de închinare, accentul se pune pe deschiderea spre călăuzirea Duhului. De aceea, cei care vin la închinare se pregătesc rugându-se lui Dumnezeu pentru manifestarea Lui. ... Întâlnirea cu Dumnezeu este trăsătura centrală a spiritualității penticostal-charismatice. Scopul predicii nu este doar împărtășirea unei învățături spirituale; scopul final al unei predici penticostale, ca și a rugăciunii și a laudei, este o întâlnire autentică și proaspătă cu Domnul. Acest lucru nu este, desigur, fără legătură cu accentul pus pe experiență. O slujbă penticostală tipică culminează cu chemarea la altar, unde oamenii sunt invitați de predicator să se apropie pentru a se ruga pentru ei ca să se întâlnească cu Domnul, fie că întâlnirea înseamnă să devină credincioși, să primească vindecare de o boală sau să primească ajutor financiar.²⁷

²⁵ Albrecht, *Pentecostal Spirituality*, p. 109.

²⁶ Pentru centralitatea experienței în viața spirituală, vezi lucrările importante ale iezuitului Donald L. Gelpi, care nu este străin de spiritualitatea charismatică (deși nu face parte din această mișcare). A se vedea Gelpi, *Experiencing God* și Gelpi, *The Turn to Experience in Contemporary Theology*. Dintr-o perspectivă luterană asupra charismaticilor luterani, vezi Antola, *The Experience of Christ's Real Presence in Faith*, cap. 2.

²⁷ Kärkkäinen, *Vapaakristillisyyks, helluntaillaisuus ja baptismit*, in *Teoksessa Kirkkotiedon*